

СХІДНОПОДІЛЬСЬКІ НАЗВИ ТРАДИЦІЙНОГО БУДІВНИЦТВА В ЗАГАЛЬНОУКРАЇНСЬКІЙ ПРОЄКЦІЇ

Леся Поліщук кандидат філологічних наук, старший викладач кафедри слов'янських мов та зарубіжної літератури Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини (Умань, Україна) e-mail: polishchuklesia46@gmail.com ORCID: 0000-0002-2582-4765

У статті визначено ізоглоси, що охоплюють східноподільські говірки і продовжуються в усіх трьох наріччях української мови; ізоглоси, що охоплюють східноподільські говірки і продовжуються в інших говірках південно-західного наріччя; ізоглоси, що охоплюють східноподільські говірки і продовжуються в говірках поліського наріччя; ізоглоси, що охоплюють східнополіські говірки і продовжуються в говірках південно-східного наріччя; ізоглоси, що охоплюють східноподільські говірки і продовжуються в говірках південно-західного і поліського нарічч. Ключові слова: ізоглоса; говірка; діалектологія; маргінальність; східноподільський; ареологія; лексема; наріччя. Polishchuk Lesia. Eastern Podillia Names of traditional Construction in All-Ukrainian background. The article defines the isoglosses that cover Eastern Podillia dialects and proceeds in three accents of the Ukrainian language (Ukrainian *_narichiiia'*); the isoglosses that cover Eastern Podillia dialects and proceeds in other dialects of South-Western accent (Ukrainian *_narichiiia'*); the isoglosses that cover Eastern Podillia dialects and proceeds in dialects of Polisiia accent (Ukrainian *_narichiiia'*); the isoglosses that cover Eastern Podillia dialects and proceeds in dialects of South-Eastern accent (Ukrainian *_narichiiia'*); the isoglosses that cover Eastern Podillia dialects and proceeds in dialects of South-Western accents (Ukrainian *_narichiiia'*); the isoglosses that cover Eastern Podillia dialects and proceeds in dialects of South-Western and Polisiia accents (Ukrainian *_narichiiia'*). The article deals with the lexico-semantic group on the designation of the wordbuilding paradigm of the East Podillya dialects building names. The wordbuilding variety and inner potential of the thematic group has been investigated, words that are heterogeneous in ways of creation have been highlighted. It was defined the word-formation connection and the difference of the studied range with the word-formation system of the literary language. The implemented structural and semantic analysis showed that the thematic group of the traditional construction is an independent thematic complex, an extensive and multifaceted system, which includes several lexico-semantic groups and differs in peculiar structural organization, specificity of the relationships between units of different

lexicosemantic groups. It has been found that the general tendency of the lexemes spatial location denoting the traditional construction is the continuity of the area of the East Podillya dialects with mosaic or insular inclusions and insular mosaic. A large number of insular areas are concentrated in the north and south of the core part of an investigated dialects. The lexical parallels of the East Podillya traditional construction names have been studied, the East Podillya narrow and local isogloss with a focus on their specific features have been identified and described. Podillya dialect is one of the least investigated among the *Філологічний часопис*, вип. 2 (14) / 2019 69 dialectical zones of the Ukrainian continuum. On the basis of vocabulary the modern boundaries has been outlined in such works as: Н. Martynova, Т. Tyshchenko (Podillya and Mid-upper Dnieper Area), Т. Shevchenko (Podillya Steppe border), N. Sheremeta (South Volyn Podillya Border), О. Zhvava (Podillya Bukovinsky Transdnestr border). The internal division of the Podillya dialect taking into account the lexical-semantic, phonetic, morphological features was carried out in such dissertations: I. Gorofyanyuk, G. Kraievska (the Central Podillya dialects), N. Kovalenko, A. Medinsky (West Podillya dialects), Н. Berezovska (East Podillya dialects). Keywords: isogloss; dialect (Ukrainian *_hovirka_*); dialectology; marginality; Eastern Podillia; areology; lexeme; accent (Ukrainian *_narichii_*). Будівельна лексика неодноразово потрапляла до кола наукових зацікавлень українських мовознавців. Передумовою дослідження діалектного слова є формування надійного і значного за обсягом корпусу лексики з її точними семантичними характеристиками, що вимагає тривалих спостережень над живим мовленням. Українська діалектологія має потужний арсенал наукових досліджень, у яких представлено опис різноманітних тематичних груп діалектної лексики на матеріалі багатьох говірок. Серед них вирізняються праці Г. Аркушина, Г. Березовської, Г. Вешторт, З. Ганудель, К. Глуховцевої, Г. Гримашевич, Л. Дорошенко, О. Євтушка, Н. Клименко Г. Козачук, В. Куриленка, В. Леснової, Г. Мартинової, М. Никончука, О. Никончука, Н. Пашкової, І. Сабодоша, Р. Сердеги, Т. Терновської, Л. Тищенко, Т. Тищенко, Є. Турчин, Л. Фроляк, Н. Хобзей, В. Шеремети, Т. Щербини, Т. Ястремської та інших дослідників, які здійснили опис і системний аналіз окремих пластів української діалектної лексики (побутової, будівельної, транспортної, мисливської, сільськогосподарської, ковальської, ботанічної, міфологічної, тваринницької, побутової, що охоплює назви меблів та інших хатніх речей, назви посуду й кухонного начиння, назви одягу, взуття, прикрас, головних уборів, назви їжі, напоїв тощо). У східноподільській лексикографії системно представлено тематичні групи назв одягу, взуття і прикрас (Г. Березовська), бджільництва та родильної обрядовості (Т. Тищенко). Ботанічну лексику центральноподільських і окремих східноподільських говірок подала І. Гороф'янук у матеріалах до лексичного атласу української мови. Частково східноподільська лексика представлена в регіональних словниках П. Лисенка («Словник специфічної лексики правобережної Черкащини»), Д. Брилінського

(«Словник подільських говірок»), М. Доленка («Словник діалектної лексики Вінниччини»). Спорадично представлені лексеми різних тематичних груп у наукових студіях А. Очеретного, говіркові особливості Східного Поділля подає праця «До вивчення говіркових і топонімічних даних Східного Поділля» І. Варченка. Специфічність східноподільських говірок полягає в їх маргінальності до подільського говору і всього південно-західного наріччя і в тому, що вони межують із середньонаддніпрянськими говірками південно-східного наріччя. Розкриття міждіалектних контактів значною мірою залежить від глибини вивчення діалектного матеріалу не тільки досліджуваного, а й суміжних ареалів. Для з'ясування продовження ізоглос в інших діалектних зонах важливими є свідчення лінгвістичної географії, лексикографії та текстології. Хоча, як справедливо зауважує Л. Дорошенко, «і в цьому випадку не можна робити остаточних ареалогічних висновків, оскільки тривають діалектологічні пошуки, що можуть у майбутньому доповнити сьогочасні свідчення про Філологічний часопис, вип. 2 (14) / 2019 70 міждіалектні контакти, зони функціонування певних явищ» [Дорошенко 1999, с. 61]. Більшість виокремлених нами східноподільських ізолекс мають продовження в інших говірках української мови, що дозволяє виокремити такі їх групи: 1) ізоглоси, що охоплюють східноподільські говірки і продовжуються в усіх трьох наріччях української мови; 2) ізоглоси, що охоплюють східноподільські говірки і продовжуються в інших говірках південно-західного наріччя; 3) ізоглоси, що охоплюють східноподільські говірки і продовжуються в говірках поліського наріччя; 4) ізоглоси, що охоплюють східнополіські говірки і продовжуються в говірках південно-східного наріччя; 5) ізоглоси, що охоплюють східноподільські говірки і продовжуються в говірках південно-західного і поліського наріччя. 1. Найбільш наповненою є група ізоглос, які охоплюють східноподільські говірки і продовжуються в говірках усіх трьох нарічч української мови, оскільки «в умовах міждіалектних контактів специфічні для діалектної мови лексеми поступово зникають, зумовлюючи те, що діалектний лексичний ареал стає менш диференційованим та більш наближеним до літературної мови» [Скорофатова 2009, с. 222]. Це, зокрема, такі ізоглоси: димнік „комин“, „отвір у стрісі, покрівлі, через який виходив дим“ (ГГ, с. 59; Піпаш, с. 48; СБГ, с. 95), „комин колиби“ (Горбач-1, с. 159), „вирізаний кусок балки в стіні, який обертається на своріні і через отвір якої виходить дим“ (Онишкевич І, с. 215), „частина дерев'яного димаря над дахом“ (Лисенко-1, с. 67), дімник „димар“ (Сизько, с. 27), „отвір у покрівлі хати для диму (в старих хатах, де комин не виведено над дахом)“ (ДД, к. 93б), дімнік „димар з цегли чи у вигляді труби над дахом хати“ (Лисенко-2, с. 27); дривітень „колода для рубання дров“ (СБГ, с. 103; НМ, с. 232), дри|вітинь „тс“ (Горбач-3, с. 338), д|ривитинь „тс“ (Лисенко-3, с. 11), дривітні „колода, на якій розколюють дрова“ (Березови, с. 65), дривітня, дрівітня „приміщення для зберігання дров“ (Шило, с. 112;

Лисенко-3, с. 12), д | реве итн'а „тс“ (УСГ, с. 57), дривіт'я „тс“ (Корзонюк, с. 111), дро | в'ітн'а „тс“ (Тищенко 1, с. 134), дро | вітня „тс“ (Ващенко, с. 31; НМ, с. 230); ж'рдка „жердка під стелею, на якій вішають одяг“ (Онишкевич І, с. 250; ГЗП, с. 77; Євтушок, к. 37), |жертка „тс“ (ГЧ, с. 42), ж'ртка „тс“ (Сизько, с. 39; Мельничук, с. 79), жер | дина „тс“ (Брилінський, с. 36; Березови, с. 69; НМ, с. 118), „бантина, поперечна балка між к Філологічний часопис, вип. 2 (14) / 2019 71 подавання снопів на скирду“ (Лисенко-1, с. 74); заміс „кількість глини чи тіста, замішеного в один прийом, місиво“ (СБГ, с. 136; Шило, с. 122), „місиво глини і соломи“ (УСГ, с. 118; ГЧ, с. 593; ГЧ, с. 135; ПСС, с. 82), „вся кількість замішеного тіста чи глини“ (Мельничук, с. 80); зату́ла „заслінка до печі“ (Шило, с. 125; ГГ, с. 79; Піпаш, с. 65; Аркушин І, с. 179; СБГ, с. 145; Москаленко, с. 35; Мельничук, с. 80; Брилінський, с. 40; Корзонюк, с. 124; НМ, с. 191; Євтушок, к. 56), | затулка „тс“ (Ващенко, с. 37); к | лун'а „сарай“ (ГЧЗ, с. 206; Євтушок, к. 70; ПСС, с. 58), „приміщення для зберігання зерна“ (Тищенко 1, с. 158; ГЧ, с. 233), „будівля для зберігання сіна, соломи, снопів, а також для молотьби, віяння“ (Євтушок, к. 68; ДД, к. 118); к | риша „покрівля“ (ГЗП, с. 130; СДЛЛ, с. 84; УСГ, с. 57; ГЧЗ, с. 149; Лисенко-1, с. 107; ГЧ, с. 229); к'банка „криниця“ (Шило, с. 148; Глуховцева, с. 109; Тищенко 1, с. 134; ГЧ, с. 425), „неглибока криничка“ (ГГ, с. 100), копа́нка „спеціально викопана яма в лісі для води, місце, де звірі п'ють воду“ (Аркушин І, с. 214); к'чі „стара хата“ (Березови, с. 103), „собача будка“ (Лисенко-4, с. 40; Березови, с. 103; Аркушин І, с. 274; Сабадош, с. 157), „хлів для поросят, гусей“ (Шило, с. 157), к'ча „приміщення для свиней“ (ГГ, с. 108; Піпаш, с. 90; Брилінський, с. 52; ДД, к. 112), „мала й убога хатина“ (Піпаш, с. 90), „підп'іччя для дров“, „відгороджене місце в хліві для теляти“, „відгороджене місце в хліві для свиней“ (Аркушин І, с. 274), „хлів для кількох свиней“, „приміщення для овець“ (Онишкевич І, с. 399), „бідненька хатина“ (Сабадош, с. 157), „приміщення для коней“ (Євтушок, к. 72), „підп'іччя, невелика ніша між комином і боковою стіною“, „відгороджене місце для домашніх тварин“, „старе житло“, „клітка для птахів“ (Євтушок, к. 75), „приміщення для свиней у приватному господарстві“ (Горбач-1, с. 180; Горбач-3, с. 348; ДЛАЗ, к. 29; Чабаненко 2, с. 237), „глибока ніша під піччю“ (Лисенко-1, с. 111); кагль'анка „ганчірка, якою затикають каглу“ (Березови, с. 87; ГГ, с. 88; Мельничук, с. 81), кагля́нка „тс“ (СБГ, с. 181), кагл'а́нка „тс“ (Омельченко, с. 41; Москаленко, с. 38); кірні́ці „криниця“ (Березови, с. 92), кри | ниц'а „тс“ (Лисенко-1, с. 107; Євтушок, к. 83), кирні́ця „тс“ (ДЛАЗ, к. 136; ГГ, с. 93), ке и р | ниц'а „тс“ (МДП, с. 143), кри | ниц'а „тс“ (ГЗП, с. 199), кірні́ця „тс“ (СБГ, с. 200), ки е рні́ц'а, к'ірні́ц'а, крие ні́ц'а „тс“ (Герман, к. 310), керни́ця, кирни́ця „тс“ (Брилінський, с. 48), к'ер | ни́ца (Горбач-1, с. 180; Горбач-2, с. 297; Горбач-3, с. 348), „тс“, „яма з джерельною водою“ (Піпаш, с. 78), кри | ниц'а „неглибока природна яма, в яку прибуває джерельна вода“ (НМ, с. 241), „глибока балка, на дні якої б'ють джерела“ (Чабаненко 2, с. 217); кла | до́йка „комора“ (СДЛЛ, с. 76; Онишкевич І, с. 354),

„навіс для сільськогосподарського реманенту“ (Лисенко-1, с. 97), „окреме приміщення в хаті“ (Євтушок, к. 52), „невелике приміщення для зберігання зерна, муки“ (Євтушок, к. 65), кла | дова „тс“ (ГЗП, с. 77; ГЧ, с. 229); л'і́га, л'і́га́р „перекладина, до якої прибивають дошки підлоги“ (Аркушин І, с. 287), лі ар' „тс“ (СБГ, с. 261), ле́гар' „колода“ (Онишкевич І, с. 406), лі́га „довга, 9–10 м, колода, з якої тешуть бруси“ (Онишкевич І, с. 413), л'е| гар „тс“ (ГЧЗ, с. 146), ла́га „один з брусів, до якого прибивається дощана підлога“ (Сабадош, с. 158; ДД, к. 58; НМ, с. 71, Чабаненко 2, с. 240), лі ар „тс“ (Корзонюк, с. 155; Лисенко-1, с. 114), л'і| гар' „тс“ (ДД, к. 58; НМ, с. 71), лі| гар, | лага „тс“ (Євтушок, к. 32), лаг „одна з балок, на які кладуть і прибивають дошки підлоги“ (Аркушин І, с. 275), ла́га „тс“ (Омельченко, с. 54); ліса́ „ворота“, „огорожа, сплетена з пруття“ (ГГ, с. 113), | ліса „огорожа з гілок або дранок, переплетених вертикально через 3 горизонтальні жердки“, „лати, частина огорожі з горизонтально плетених гілок або драниць на 3 латах від стовпа до стовпа“, „ворота“ (Онишкевич І, Філологічний часопис, вип. 2 (14) / 2019 72 с. 414), „загорода, виплетена із лози“ (ГЗП, с. 123), „невеликі ворота, виплетені із лози“ (Сабадош, с. 162), „огорожа, сплетена з лози на забитих у землю кілках“ (Глуховцева, с. 122; ГЧ, с. 233), „плетений з лози паркан“ (ДД, к. 142; НМ, с. 264), „огорожа, плетена з хмизу“ (Євтушок, к. 90), „плетена з лози стіна повітки, клуні тощо“ (Лисенко-3, с. 14), „ворота“ (ДЛАЗ, к. 135); обійсті „двір, садиба“ (Березови, с. 124), убісе, вобісе „подвір'я з будівлями, садиба“ (Шило, с. 259), обісте „садиба, двір“ (ГГ, с. 135) обісти „тс“ (Піпаш, с. 120), обістя „двір, подвір'я, садиба“, „город“ (СБГ, с. 348), об'іс'т'а „садиба, двір“, „обора“ (Онишкевич ІІ, с. 6), обістя „садиба“ (Брилінський, с. 68; АУМ І, к. 282), „двір, садиба“ (Москаленко, с. 53), обисе „місце, на якому стоїть хата з господарськими будівлями“ (Лисенко-1, с. 139), гоб'іс'ц'а „тс“ (Лисенко-4, с. 38); | хижа „кладова через усю ширину старої хати“ (ГЗП, с. 77), „хата“, „будинок кімната“ (Сабадош, с. 403), „кладова“ (ГЧ, с. 97), „хата“ (Горбач-2, с. 318), | хижш ка „невелика кімнатка“ (ПСС, с. 37), „старий житловий будинок“ (Лисенко-3, с. 20), „лозова прибудова до хати, що служить комірчиною“ (Лисенко-1, с. 224), | хижина „старий житловий будинок“ (Чабаненко 4, с. 193), „хата, селянський житловий будинок“ (ДЛАЗ, к. 15); сіни „сіни в хаті“ (Онишкевич ІІ, 219), | с'ен'і „тс“ (ГЧЗ, с. 28), | с'іни „тс“ (ГЧ, с. 229; НМ, с. 173; ПСС, с. 83, ДЛАЗ, к. 20); свілок „брус, що підтримує стелю“ (Шило, с. 236; ГГ, с. 172, Онишкевич ІІ, с. 209; ГЧ, с. 372), „поздовжня міцна балка, яка підтримує стелю в хаті“, „груба палиця, загострена з одного кінця“ (Омельченко, с. 92) „свілок у хаті або бантина на горищі, у повітці“ (СДЛЛ, с. 171), „одна з поперечних балок, на яких тримається стеля“ (НМ, с. 116; ДД, к. 69; Євтушок, к. 36; Жилко, с. 57), „свілок“ (ДЛАЗ, к. 130), „одна з трьох – чотирьох поперечних балок у стелі хати“ (ДЛАЗ, к. 131), „верхня балка між стовпами в гойдалці“ (Лисенко-1, с. 191); толока́ „гуртова безоплатна допомога сусідів, друзів у виконанні робіт“ (Березови, с. 169; Онишкевич ІІ, с.

295; ГЧ, с. 135; Шило, с. 254; ГГ, с. 186; ГЧЗ, с. 223), то́лока „громадське пасовище“ (Березови, с. 169; Піпаш, с. 193), „пасовище, обліг“ (Шило, с. 254), „близьке до села пасовище“ (Піпаш, с. 193), „колективна праця, коли будується нова хата“ (Сизько, с. 85; ПСС, с. 82; Лисенко-1, с. 210; Лисенко-2, с. 63), „колективне мазання хати“, „гурт людей“ (Дорошенко, с. 119), „обряд, який супроводжував будівництво хати, печі, обмазування стін будівель глиною тощо“ (НМ, с. 404); хлів „сарай“ (ГЧЗ, с. 54; ГЧ, с. 810; ПСС, с. 58; Жилко, с. 57), „загальна будівля для свійських тварин“ (АУМ I, к. 284), „стайня, хлів“ (СДЛЛ, с. 207), „невеличкий виплетений для овець сарай без стелі“ (ГЗП, с. 123), хл‘іу „стайня“ (МДП, с. 146), „хлів“, „обора“ (Горбач-2, с. 318), хл‘ев „приміщення для коней“ (Євтушок, к. 72); причо́лок „причілок“ (Шило, с. 127), „бокова частина даху“ (Мельничук, с. 91), „причілок бокова частина даху, забита дошками“ (Аркушин II, с. 172), „поперечна стінка ліжка, поперечна стінка колиски, стріха над поперечною стінкою будинку, роги хати, навіс над поперечною стінкою будинку“ (Онишкевич II, с. 148), причо́лок „карниз печі“ (ДД, к. 90), „фронтон – бокова частина даху“ (Євтушок, к. 26), „невеликий дашок, з’єднаний з боковою частиною покрівлі“ (Євтушок, к. 43), прич‘ілок „бічна стіна хати, частина даху над бічною стіною хати, невелика прибудова до хати, сараю“ (Омельченко, с. 82), „бічна стіна хати“ (Тищенко 2, с. 130; НМ, с. 144), „фронтон“ (НМ, с. 92), „прибудова до основної будівлі“ (Євтушок, к. 46), „вужчий бік хати“ (Горбач-3, с. 360); стр‘іха „солом‘яна покрівля“, „горище в хаті“, „горище в хліві, куди складають сіно“ (Аркушин II, с. 182), „нижній край солом‘яної покрівлі“ (Лисенко-2, с. 62; Лисенко-1, с. 205), Філологічний часопис, вип. 2 (14) / 2019 73 „заломана нижня частина даху“, „нижній шар китиць у стрісі“ (Онишкевич II, с. 260), „солом‘яна покрівля“ (ГЧ, с. 424), „нижній край солом‘яної покрівлі“ (ДД, к. 60), ст | р‘еха „тс“ (Євтушок, к. 21). 2. До ізоглос, що охоплюють східноpodільські говірки і продовжуються в говірках поліського наріччя, належать ізоглоси двох типів: I – характерні для всіх говірок поліського наріччя; II – характерні для окремих говірок поліського наріччя. Перший тип ізоглос репрезентують такі явища: байст|рюк „перекладина, за допомогою якої скріплюються крокви“ (Аркушин I, с. 8), байст|рук „простір між поперечними балками, на яких тримається стеля“ (НМ, с. 117), „короткий дерев‘яний брусок між поперечними балками на стіні“ (Євтушок, к. 13), | байстрюк „жердина для притискання і закріплення снопів чи сіна на возі“ (Лисенко-1, с. 28); битон „цементне кільце, що використовується у зрубі колодязя“ (Лисенко-1, 32; Євтушок, к. 89); брус „обтесана чотиригранна колода, яка використовується в будівництві“ (Аркушин I, с. 33), „верхня частина віконної рами, коротка деревина, яка кладеться в простінках між вікнами при будівництві хати“ (ДД, к. 70), „товста колода, яка є основою дерев‘яної стіни“ (Євтушок, к. 6), „дерев‘яний брус, яким облицьовують стіни криниці“ (Євтушок, к. 84); ву |шак „вертикальний брус дверної рами, до якої кріпилися двері“ (ГЧЗ, с. 115), „пазовий стовп у

рубленій хаті, який не закопується в землю, а ставиться на підвалини“, „боковий брус у віконній коробці, одвірок“ (Лисенко-1, с. 51), „верхній брусок коробки дверей“ (Євтушок, к. 40); за |тилок „фронтон, продовження бічної стіни вгору при покрівлі на два схили“ (НМ, с. 92), „частина двору з тильної сторони житла“ (Євтушок, к. 2); ш |тап‘ік „невелика дерев’яна планка у вікні над шибками, по якій збігає дощова вода“ (НМ, с. 157; ДД, к. 78; Євтушок, к. 43); | йухта „засувка для перекривання димоходу для утримання тепла“ (ГЧЗ, с. 222), „в’юшка“ (Лисенко-1, с. 118), „металеve кільце для закривання конфорки у кухонній плиті“ (Євтушок, к. 60), „засувка для закривання комина, щоб зберігалось тепло“ (Євтушок, к. 62); |мата „плетінка з соломи чи конопель для утеплення вікон чи дверей“ (ДД, к. 80; НМ, с. 159), „утеплення будівлі на зиму додатковою солом’яною стінкою“ (Євтушок, к. 64); од| в‘ірок „один з двох вертикальних брусів рами дверей“ (НМ, с. 130; Лисенко-1, с. 141), „рама, у яку вправлено двері“ (НМ, с. 129; ДД, к. 71), „верхній брус рами дверей“ (НМ, с. 131; ДД, к. 72); п‘ідв‘і| кон:ик „підвіконня, нижня частина віконної рами“ (ДД, к. 76; НМ, с. 144), подо| кон‘:ік „тс“ (Лисенко-1, с. 165); ко | робка „віконна рама“, „коробка, чотирикутне дерев’яне кріплення для вікна“ (ДД, к. 75; НМ, с. 142), „одвірок, рама, у яку вправлено двері“ (Лисенко-2, с. 36); бўдка „курінь“ (Дорошенко, с. 105), „склепіння печі, внутрішнє покриття над черінню“ (ДД, к. 91), „стара хата“ (Євтушок, к. 5), „невелика будка для пастухів“ (Євтушок, к. 82); верх | няк „верхня частина віконної рами“ (Дорошенко, с. 105), „верхній горизонтальний брусок у віконній коробці“, „верхній горизонтальний брусок у дверній коробці“ (Лисенко-1, с. 41), верш | н‘ак „верхній брусок коробки дверей“ (Євтушок, к. 40); д | вори ішче „місце, де стоїть хата і всі господарські приміщення“, „двір“ (ГЧЗ, с. 220), двóришче „тс“ (Лисенко-1, с. 64), „місце, де раніше було житло“ (Євтушок, к. 3); дрáнка „колода дошка (довжиною до 1 м) для покриття даху“ (ГГ, с. 62), „соснова дощечка, віддерта від стовбура, для покриття даху“ (Аркушин І, с. 141), „одна з дошок дощаної стелі, яку потім штукатурять“ (ГЧЗ, с. 221), „покрівельний матеріал у вигляді тонких дощечок“ (Євтушок, к. 20). Філологічний часопис, вип. 2 (14) / 2019 74 II тип репрезентують ізоглоси, що продовжуються у: - західнополіських: ві|шак „жердина під стелею для одягу“ (Євтушок, к. 37); к | л‘етка „приміщення для свійської птиці“ (Євтушок, к. 76); | доска вітро| ва „широка дошка, прибита до кінців лат для зміцнення боків покрівлі“ (Євтушок, к. 25); | доска лобо| ва „широка дошка, прибита до кінців лат для зміцнення боків покрівлі“ (Євтушок, к. 25); | китиц‘а „нижній край солом’яної покрівлі“ (Євтушок, к. 21); кар | н‘із „тонка дошка, яка покриває віконну коробку“ (Євтушок, к. 44); звод „криничний журавель“ (Євтушок, к. 85), „висока опора у криничному журавлі“ (Євтушок, к. 86); зат | вор „рухомий пристрій для замикання дверей, воріт, хвіртки“ (Євтушок, к. 95); бур|жуйка „плита, кухонна піч“ (Євтушок, к. 59); | зала „велика кімната у хаті“ (Євтушок, к. 51); кватірка „скло у вікні, шибка“ (Аркушин І, с. 216); колово | рот

„коловорот для витягування води з криниці“ (Євтушок, к. 88); | корба „коловорот для витягування води з криниці“ (Євтушок, к. 88); коц‘убіло „держак коцюби“ (Аркушин I, с. 248); к | роковка „невелика кроква, якою накривають верх солом‘яної покрівлі“ (Євтушок, к. 24); о | пора „висока опора в криничному журавлі“ (Євтушок, к. 86); пере | х‘ідчина „перехід у нову хату; новосілля“ (Аркушин II, с. 40); п | лінтус „вужька дерев‘яна рейка між підлогою і стіною“ (Євтушок, к. 34); | поручн‘і „поручні на порозі біля входу до хати“ (Євтушок, к. 49); прист | ройка „прибудова до основної будівлі“ (Євтушок, к. 46); | рейка „довга жердина або дошка, прибита впоперек кроков“ (Євтушок, к. 17), „жердина, прибита по діагоналі схилу покрівлі (для зміцнення кроков)“ (Євтушок, к. 18), „невелика дерев‘яна планка у вікні над шибками, по якій збігає дощова вода“ (Євтушок, к. 43); свод „склепіння над черінню печі“ (Євтушок, к. 55); скле | пін‘а „челюсті, отвір між припічком і внутрішньою частиною печі“ (Євтушок, к. 54), „склепіння над черінню печі“ (Євтушок, к. 55); с | кобел‘ „забитий в одвірок гачок, на який чіпляють завіси дверей“ (Євтушок, к. 41); сту | пен‘ки „поріг біля входу до хати“ (Євтушок, к. 48), „похилий зі сходами спуск до льоху (на дворі)“ (Євтушок, к. 79); шчика | турка „мазана, тинькована стеля в хаті“ (Євтушок, к. 35); шпінга | л‘ет „штабка із зігнутих трубкою кінцем, яким чіпляють двері на гачок одвірка“ (Євтушок, к. 42); на | лічка „невелика дерев‘яна планка у вікні над шибками, по якій збігає дощова вода“ (Євтушок, к. 43), на | лічник „тонка дошка, яка покриває віконну коробку“ (Євтушок, к. 44); фрон|тон „бокова частина даху“ (Євтушок, к. 26), „бокова стіна хати“, „схил покрівлі над боковою стіною, прибудова до основної будівлі“, „невеликий дашок, з‘єднаний з боковою частиною покрівлі“ (Євтушок, к. 27); ха | з‘аїство „місце, де розташовані будівля і город“ (Євтушок, к. 1); пере | мичка „короткий дерев‘яний брусок між поперечними балками на стіні“ (Євтушок, к. 13), „поперечний брусок у крокві“ (Євтушок, к. 15), „верхній брусок коробки дверей“ (Євтушок, к. 40); при | чепа „невелика прибудова до хати або хліва, важіль на зводі колодезного пристрою“ (Аркушин II, с. 92), „прибудова до основної будівлі“ (Євтушок, к. 46). 3. Окрему групу утворюють ізоглоси, що охоплюють східноподільські говірки і продовжуються в інших говірках південно-західного наріччя. Лексем, які покривали б увесь південно-західний ареал, не виявлено, проте виявлено ізоглоси, які продовжуються у значній частині говорів південно-західного наріччя. Виокремлюємо 3 групи ізоглос: I – ізоглоси, які продовжуються у 4-х і більше говорах, II – у 3-х говорах, III – у 2-х говорах. До першої групи належать ізоглоси, що продовжуються у: Філологічний часопис, вип. 2 (14) / 2019 75 - буковинських, бойківських, західноволинських і подільських: к | лючка „защіпка на вікні“ (СБГ, с. 211), „гачок“ (Онишкевич I, с. 359), „жердина з гачком на кінці для витягання води з криниці, дерев‘яний гак у балці чи стіні, що використовується як вішалка“ (Корзонюк, с. 140), „крюк (для набиравання води в колодязі, микання соломи з ожереду і т. п.)“ (Мельничук, с. 82); -

гуцульських, бойківських, наддністрянських, західноволинських, буковинських: ба́бка „клепало (для вирівнювання чи загострення леза коси)“ (Березови, с. 21; Онишкевич I, с. 37), „дерев’яний молот“, „довбня“, „молот“ (Шило, с. 41), „маленьке коваadlo для клепання коси“ (Корзонюк, с. 68), „пристосування для клепання коси“ (Горбач-1, с. 136; Горбач-2, с. 279); - гуцульських, буковинських, наддністрянських, подільських: карні́к „хлів для свиней“ (Шило, с. 138; Брилінський, с. 48), „хлів для свиней, курей“ (ГГ, с. 91), кармні́к „приміщення для свиней в індивідуальному господарстві“ (СБГ, с. 191); - гуцульських, наддністрянських, бойківських, подільських, буковинських, мармороських: шкрум „запах горілої вовни, шкіри, м’яса, вати“ (СБГ, с. 667), „тріски, що летять під час рубання дров“ (Онишкевич II, с. 385), „гар, запах горілого, перепаленого“ (Мельничук, с. 98), „запах горілої чи обсмаленої шерсті“ (Березови, с. 188), „сажа (на лампі, каструлі, у димарі)“ (Шило, с. 280), „чад“ (ГГ, с. 217), „чад від полотна“ (Горбач-1, с. 235), „засохла сажа“ (Горбач-2, с. 320); - гуцульських, західноволинських, наддністрянських, буковинських, подільських: бала́бух „буханець“, „хлібина“ (Березови, с. 21), „вальок із соломи і глини, який закладають між кілками й заліплюють глиною“ (Шило, с. 45), „саман“ (СБГ, с. 22), „невелика кругла хлібина із залишків тіста“ (Корзонюк, с. 69), бала́бухи „круглий, трішки подовжений шмат замісу з глини і соломи для викладання стін хат, хлівів“ (Брилінський, с. 11). До другої групи належать ізоглоси, що продовжуються у: - буковинських, бойківських і закарпатських: за́города „приміщення для овець“ (СБГ, с. 128), „подвір’я“, „обора“, „город“ (Онишкевич I, с. 267), „загороджена ділянка землі“ (Сабадош, с. 93); - гуцульських, буковинських, закарпатських: клюка „гак, дуга, палиця, жердина з гаком“ (Піпаш, с. 80), „дрюк з залізним гачком набирати відром воду з криниці та витягати затоплені відра“ (СБГ, с. 211), к | л’ука „звисаюча з журавля колодязя жердина з крючком на кінці для відра“, „жердина з крючком на кінці для витягування відра з колодязя чи криниці“ (Сабадош, с. 145), „жердка криничного журавля“ (Горбач-3, с. 344), „залізна кочережка“ (ДЛАЗ, к. 27); - гуцульських, буковинських і подільських: бурде́й „тимчасове приміщення для ночівлі лісорубів“ (Березови, с. 29; ГГ, с. 31), „землянка“ (Горбач-3, с. 331), „стара блаґенька хата“, „курна хата“ (ГГ, с. 31), „землянка, бідне житло“ (СБГ, с. 43), бурде́йа „землянка“ (Москаленко, с. 19); - буковинських, бойківських, подільських: корова́рник „корівник“ (СБГ, с. 225; Онишкевич I, с. 378; Брилінський, с. 52). До третьої групи належать ізоглоси, що продовжуються у: - подільських і мармороських: | ковбик „колода рубати дрова“ (Горбач-2, с. 295), „чурбак, дерев’яна колодочка“ (Мельничук, с. 82); - подільських і наддністрянських: коба́чка „ямка біля печі, куди відгортають жар“ (Шило, с. 144), коўбичка „запічок“ (Москаленко, с. 44), коўбички „челюсті в печі, куди вигортають попіл“ (Москаленко, с. 44); Філологічний часопис, вип. 2 (14) / 2019 76 - гуцульських і закарпатських: ко | либа „курінь для лісоруба в лісі або вівчаря на полонині чи пастуха, сторожа в

полі, халу́па“ (Сабадош, с. 147), „хижина на полонині“ (Горбач-1, с. 175); - гуцульських і бойківських: тупорі́ще „ручка сокири“ (Онишкевич ІІ, с. 296), топо | ришч'е „ручка, держак“ (Горбач-1, с. 223); - гуцульських і буковинських: драні́ці „колота дошка“ (Березови, с. 65), „колені дошки покривати дах“ (Горбач-1, с. 160); - гуцульських і наддністрянських: тинкува́ти „тинькувати, штукатурити“, „обмазувати глиною (земляну підлогу, піч старого зразка)“ (Березови, с. 168), „обмазувати хату, робити виправу стіни“ (Горбач-3, с. 367), тенькува́ти „штукатурити, тинькувати“ (Шило, с. 251); - бойківських і буковинських: горóд „садиба, місце для будування хати та господарських приміщень, ділянка землі для овочів“ (СБГ, с. 75), „город“ (Онишкевич І, с. 186); - бойківських і закарпатських: вага́ „штельвага“ (Онишкевич І, с. 80), „журавель, пристрій біля колодязя для витягування води“ (ДЛАЗ, к. 137), | вага „тс“ (Сабадош, с. 33). 4. Ізоглоси східноподільських говірок, що продовжуються в говірках південно-східного наріччя. До ізоглос, що охоплюють східноподільські говірки і продовжуються в слобожанських говірках південно-східного наріччя, належать: ч'ере| пиц'а „плиточки для покрівлі хати“ (УСГ, с. 57); шч'еи|б'онка „щербінь“ (СДЛЛ, с. 220); с|таўн'а „віконниця“ (УСГ, с. 57; ПСС, с. 56); п|лотн'ік „тесляр“ (СДЛЛ, с. 132); ко а ли|дор „коридор“ (ПСС, с. 220); погрібні́к „надбудова над погребом у вигляді куреня“ (Тищенко 1, с. 134; ПСС, с. 138); куку|рузник „місце, де зберігають качани кукурудзи“ (СДЛЛ, с. 86); зака|пелок „закамарок“ (СДЛЛ, с. 60); б'і|лило „білило“ (СДЛЛ, с. 19); |мазанка „мазанка, стара хата“ (СДЛЛ, с. 94); |поруч'н'і „поручні“ (СДЛЛ, с. 144); с'т'і|на глу|ха „зовнішня стіна, суцільна, без вікон і дверей“ (УСГ, с. 57), „бічна стіна хати“ (Тищенко 2, с. 131); ст'і|на б'іч|на „бічна стіна хати“ (Тищенко 2, с. 130; Глуховцева, с. 25); ск|важина „криниця“ (Тищенко 1, с. 134; Глуховцева, с. 109); с'іно|вал „навіс для сіна у вигляді даху на чотирьох стовпах“ (Глуховцева, с. 99; Тищенко 1, с. 135); ого|рожа „ліса, тин“ (СДЛЛ, с. 113); „тин, паркан, огорожа (загальна назва)“ (Тищенко 1, с. 133; Глуховцева, с. 121); |курни е к „приміщення для курей“ (Тищенко 1, с. 135; Глуховцева, с. 91); |хата ста|ра „стара сільська хата“ (Тищенко 3, с. 192); ха|тина шеў|ченк'іўс'ка „стара сільська хата“ (Тищенко 3, с. 192); часто|к'іл „огорожа, сплетена з лози на забитих у землю кілках“ (Тищенко 1, с. 133); с'т'і|на боко|ва „бічна стіна хати“ (Тищенко 3, с. 192). У східноподільських та слобожанських і степових південно-східного наріччя зафіксовано такі явища: погребні́ц'а „сховище для городини й інших харчів з похилим критим спуском та сходами“ (Омельченко, с. 77), пог|ребиц'а „надбудова над погребом у вигляді куреня“ (Глуховцева, с. 106; Тищенко 1, с. 134). До ізоглос, що охоплюють східноподільські говірки і продовжуються в середньонаддніпрянських говірках південно-східного наріччя, належать: коц'убні́к „куток у хаті, де ставлять кочерги й рогачі“ (Лисенко-4, с. 40); к|рити „покривати хату покрівлею“ (ГЧ, с. 229); |мазати „покривати глиною“ (ГЧ, с. 233); муру|вати „зводити стіни будівлі“ (ГЧ, с. 717); заго|рожа „тин“

(ГЧ, с. 233), в | х'ідшчини „новосілля“ (ГЧ, с. 307); топ | тати „будувати стіни із глини і соломи, забиваючи їх між латами“ (ГЧ, с. 229); ўши| вати „покривати Філологічний часопис, вип. 2 (14) / 2019 77 хату соломою“ (ГЧ, с. 556); | с'інц'і „невеликі сіни“ (ГЗП, с. 130); | хата ста | рен'ка „хата глиняна“ (ГЗП, с. 77); буду| вац'а „будувати власне житло“ (ГЧ, с. 407); ко | шара „виплетене з лози й обмазане кізяками, підперте кругом сохами приміщення“ (ГЗП, с. 290). До ізоглос, що охоплюють східноpodільські говірки і продовжуються в степових говірках південно-східного наріччя, належать: сажот | руска „маленькі отвори з дверцятами, через які можна потрусити сажу“ (Омельченко, с. 90); пригрéбниц'а „надбудова над погребом у вигляді куреня“ (Омельченко, с. 81); рогáч „соха, на якій утримується журавель біля колодязя“ (Омельченко, с. 88); в'ітровá „широка дошка, прибита до кінців лат двосхилого даху з фронтонами, щоб вітер не зривав боків з покрівлі“ (Омельченко, с. 20); воздúшник „невеликий отвір у стелі погріба або льоху для виходу пари й поганого повітря“ (Омельченко, с. 21). 5. Окрему групу утворюють ізолекси східноpodільських говірок, що продовжуються в говірках південно-західного і поліського наріч. У цій групі виокремлюємо 2 підгрупи: I – явища, спостережені в усіх говірках названих діалектів; II – явища, спостережені в окремих говірках обох наріч. До I підгрупи належать ізолекси таких лексико-семантичних явищ: ка́гла „отвір у сінях для виходу диму з печі“, „нижня частина димаря над пічкою“ (Березови, с. 87), „частина комина на горищі“, „ганчірка, якою закривають димохід, щоб зберегти тепло“, „частина комина в сінях“, „частина димоходу від печі до стіни, через яку дим проникає до сіней“ (Шило, с. 134), кагlá „дірка в комині, через який виходить дим“, „димохід“ (Москаленко, с. 38), кагло́ „засувка, якою перекривають димохід для утримання тепла“ (Лисенко-1, с. 88), „заткало до димаря від печі“, „чад“ (Горбач-3, с. 343); шу́ра „приміщення для худоби“, „хата, велика кімната“ (Березови, с. 192), „крита яма для картоплі“, „місце, де складають дрова“ (Шило, с. 284), „приміщення для зберігання сільськогосподарського реманенту“, „приміщення на пасовиську для худоби“ (ГГ, с. 221), „стара хата“ (Євтушок, к. 5), шур „шопа“, „повітка, стодола“ (Горбач-2, с. 321), |шура „тс“ (Горбач-3, с. 373), „повітка над погребом“ (Мельничук, с. 98); „шіпчина“, „приміщення для худоби“ (Березови, с. 187), „мала шопа“ (Шило, с. 279); ба́л'ок, обáл'ок „балка в перекритті хати, стеля хати“ (Аркушин I, с. 9; II, с. 3), „один із поперечних брусів у будівлі, що є основою стелі, поперечна кругла балка в клуні, що підтримується дерев'яними стовпами“ (Корзонюк, с. 69), „сволок“ (Лисенко-1, с. 29), „поперечна балка, яка утримує стелю“ (Євтушок, к. 36), ба| лок „перекладина на стелю хати, хліва або стодоли“ (Брилінський, с. 11), бу| льок „брус, що підтримує стелю; сволок“ (Шило, с. 46); бóвдур „зламаний стовбур дерева“ (Березови, с. 27; ГГ, с. 27), „великий камінь“ (ГГ, с. 27), „димохід над вогнищем“, „груба“ (Онишкевич I, с. 61), „димар над покрівлею хати“, „частина димоходу над челюстями печі“ (Корзонюк, с. 75);

бальчос „кінець балки в причілку (боковій стіні) хати“ (Корзонюк, с. 69), „брус, що підтримує стелю; сволок“ (Шило, с. 46), „поперечна балка, яка утримує стелю“ (Євтушок, к. 36), бал| чоси „скріплені у формі прямокутника балки, що кладуть на стіни“ (Євтушок, к. 7); бантіне „поперечна балка між двома кроквами (у господарських приміщеннях)“ (Шило, с. 47), бантіна „поперечна балка, що з'єднує крокви“, „перекладини, на яких сидять кури“ (ГГ, с. 21), „перекладина“, „кроква“ (Піпаш, с. 11), „поперечка на кроквах, на яку спираються «щитниці» та «паришки»“ (Онишкевич І, с. 43), бантіна „жердина, сідало для курей“ (СБГ, с. 24), бан|тини „перекладини в курниках“ (Брилінський, с. 12), | бан|тина „поперечна балка між кроквами“ Філологічний часопис, вип. 2 (14) / 2019 78 (ДД, к. 65; НМ, с. 87), „поперечний брусок у крокві“ (Євтушок, к. 15), бан|тица „тс“ (Горбач-1, с. 137), бан|тин'і „тс“ (Горбач-3, с. 328), банти „перекладина між кроквами“ (Мельничук, с. 72); варцаба „підвіконня, нижня частина віконної рами“ (Березови, с. 32), „віконні вирізи, верстат для розпилювання дров“ (Піпаш, с. 21), „одвірки, лутки“ (Москаленко, с. 20), варцаб „скринька у вікні або у дверях“ (Шило, с. 67), „одвірок, один бік дерев'яного обрамлення (дверей і вікон)“ (Мельничук, с. 74), арцаб, варцаби „бокові частини вікна та дверей“ (СБГ, с. 19), арцаби, варцаби „стовпи в будівлі, до яких кріпляться двері“ (Аркушин І, с. 3), варцаб, варцаба „підвіконня“, „стовпчик по боках вікна“, „віконна скринька“, „планка, на якій совалося вікно“ (Онишкевич І, с. 85), ор|цаба „колода“ (ГЧЗ, с. 54), арц|аби, вар|цаба „коробка для дверей, вікон“ (Брилінський, с. 10), арцаб, арцаба „стовп у стіні будівлі, який не закопується в землю, а ставиться в дерев'яну підвалину“ (Лисенко-1, с. 26), ар|цаба „стовп у стіні будівлі“ (Євтушок, к. 8), „верхній брусок коробки дверей“, „один із двох вертикальних брусів віконної рами“ (Євтушок, к. 39); бал'ка „брус“, „балка“ (Онишкевич І, с. 42), „поперечний брус між стовпами в стіні будівлі“ (Євтушок, к. 9), „дерев'яна колода, придатна для будівлі“, „довга жердина колодязного журавля, яка тримається на осі і пристосована для витягування води“ (Лисенко-1, с. 29), „повздовжня балка, покладена на стіну“ (Євтушок, к. 12), „повздовжня колода, до якої прибивають дошки підлоги“ (Євтушок, к. 32); грєбінь „місце, де сходяться схили даху“ (ГГ, с. 48; Аркушин І, с. 107), „верх, де сходяться схили солом'яної покрівлі“ (ДД, к. 62), „верх, де сходяться схили покрівлі (безвідносно до матеріалу)“ (ДД, к. 62 а), грабінь „верх солом'яної стріхи“ (Корзонюк, с. 100), гребень „верх солом'яної покрівлі“, „місце, де сходяться схили“ (Лисенко-2, с. 58), г|ребен' „тс“ (Євтушок, к. 23), г|ребін' „гребінка даху“, „вершок даху оборога“ (Горбач-1, с. 154); анок „ганок“, „веранда“ (Піпаш, с. 42) „прибудова з дахом перед входом у будинок“, „яма продовгуватої форми, у якій зберігали картоплю на зиму“ (Аркушин І, с. 117), „прибудова перед входом до хати“ (Корзонюк, с. 94; ДД, к. 81; НМ, с. 161), „прибудова з площадкою і східцями біля входу до хати“ (Євтушок, к. 47), „дерев'яний балкон уздовж попереку хати“ (Горбач-3, с. 336), „веранда“

(Брилінський, с. 26), „східці на ганку“ (Лисенко-1, с. 62); дил‘ „мостина, груба жердина“ (Онишкевич I, с. 215), „один із брусів, якими викладають стіни дерев’яного будинку“, „проміжок між двома стовпами в стіні, закладений брусами“ (Корзонюк, с. 108), „поперечний брус між стовпами у стіні будівлі“ (Євтушок, к. 9), | дил‘і „дерев’яний брус, яким облицьовують стіни криниці“ (Євтушок, к. 84), диль, диліна „товста дошка чи обапіл, якими встеляють стелю (горище)“ (Мельничук, с. 78), д‘іл‘і, діл‘а „дощана підлога в хліві“ (ДЛАЗ, к. 17); шопа „приміщення для худоби“ (Березови, с. 189), „місце, де складають дрова“ (Шило, с. 281), „приміщення для зберігання сільськогосподарського реманенту“, „повітка“ (ГГ, с. 218), „навіс“, „повітка“, „сарай“ (Піпаш, с. 227), „великий хлів для зберігання снопів і реманенту“, „тимчасове накриття для весільних гостей“ (Аркушин II, с. 273), „повітка“ (Онишкевич II, с. 386; Лисенко-1, с. 237), околót „вимолочений сніп непошкодженої соломи (використовують для покрівлі будівель)“ (Березови, с. 125), „сніп збіжжя, обмолочений без розв’язування“ (Онишкевич II, с. 18), „окремий снопок у солом’яній покрівлі“ (Євтушок, к. 22), околїт „тс“ (ГГ, с. 138), „в’язка снопів“ (Піпаш, с. 124), „пряма вимолочена солома“ (Аркушин II, с. 12), воколїт, воколót „кілька обмолочених та обтрушених снопів, які використовують для покриття верхньої частини будівлі“ (Шило, 80); колéшні „навіс для зберігання Філологічний часопис, вип. 2 (14) / 2019 79 сільськогосподарського реманенту“ (Березови, с. 96), колéшня „стайня, сарай, хлів, стара низька хата“ (СБГ, с. 217), „піддашшя для овець на зиму“ (Горбач-1, с. 175), „будівля для свійської худоби та птиці“ (Євтушок, к. 70), „повітка на чотирьох стовпах для сіна, збіжжя та ін.“ (Євтушок, к. 80), ко | лишн‘а „приміщення для дров, знаряддя; дровітня“ (Сабадош, с. 147). До II підгрупи належать ізоглоси таких лексико-семантичних явищ, зафіксованих у говірках: - поліських і бойківських: подвір‘а „місце, де стоять господарські будівлі“ (Онишкевич II, с. 93), под| вірїє „місце, де раніше було житло“ (Євтушок, к. 3); прїпек „частина печі перед череном“ (Аркушин II, с. 88), „горизонтальна площадка перед челюстями печі під комином“ (Лисенко-2, с. 174), прїпїч „пріпїчок“ (Онишкевич II, с. 142), п | рипїк „горизонтальна площадка перед челюстями печі під комином“ (Лисенко-3, с. 18); - поліських і буковинських: г | ладит‘ „штукатурити стіни, стелю“ (НМ, с. 30), г | ладити „вирівнювати дощечкою глиняні стіни під час мазання“ (СБГ, с. 71); отлів „широка дошка, прибита до кінців лат двосхилого даху з фронтонами“ (СБГ, с. 372; ДД, к. 66; НМ, с. 93), „щиток між фронтоном і стіною будівлі для стікання води“ (Лисенко-1, с. 147) отлив „широка дошка, яку прибивають до кінців лат, щоб вітер не зривав солону із стріхи“ (Лисенко1, с. 147; Євтушок, к. 25), „невелика планка у вікні над шибками, по якій збігає дощова вода“ (ДД, к. 78; НМ, с. 157; Євтушок, к. 43), „невеликий дашок, з’єднаний з боковою частиною покрівлі“ (Євтушок, к. 29), „труба або жолоб для стікання води з будівлі“ (Євтушок, к. 30); п‘ід| валина „товста балка, що є основою дерев’яної стіни“ (ДД, к. 45),

„балка, на яку кладуть і прибивають дошки підлоги“ (ДД, к. 8; НМ, с. 71), под|валина „товста колода, яка є основою дерев’яної стіни“ (Євтушок, к. 6), подва|ліна „повздожня колода, до якої прибивають дошки підлоги“ (Євтушок, к. 32), под|валина „підвалина, спідні бальки колиби, хати, будинку“ (Горбач-1, с. 198); маштáрка „відділення в конюшні для зберігання упряжі“ (СБГ, с. 284; Лисенко-1, с. 126; Лисенко-4, с. 41); - поліських і гуцульських: брусóк „обтесана чотиригранна колода, яка використовується в будівництві“ (Аркушин І, с. 33), „бокова частина віконної рами“ (НМ, с. 143), „короткий дерев’яний брусок між поперечними балками на стіні“ (Євтушок, к. 13), „верхній брусок коробки дверей“ (Євтушок, к. 40), „камінець гострити косу“ (Горбач-1, с. 143); жужі́ль „шлак після згорання кам’яного вугілля“ (Березови, с. 70), жу́жел’ „осад сажі в димарі у вигляді чорної твердої смоли“ (Аркушин І, с. 159), жужелиці „шлак“, „пісок“ (Піпаш, с. 56), жужелиц’а „попіл“ (Аркушин І, с. 159); кіяни „великий молот“ (Піпаш, с. 79), кіян „великий молот, яким розбивають каміння“ (Лисенко-1, с. 96); дра́нка „колода дошка (довжиною до 1 м) для покриття даху“ (ГГ, с. 62), „соснова дощечка, віддерта від стовбура, для покриття даху“ (Аркушин І, с. 141), „одна з дошок дощаної стелі, яку потім штукатурять“ (ГЧЗ, с. 221), „покрівельний матеріал у вигляді тонких дощечок“ (Євтушок, к. 20); при | чепа „невелика прибудова до хати або хліва, важіль на зводі колодяного пристрою“ (Аркушин ІІ, с. 92), причепа „невелика будівля, прибудована до стіни більшого будинку“ (Корзонюк, с. 192), „прибудова до основної будівлі“ (Євтушок, к. 46); - поліських і західноволинських: кві́тка „букет квітів, який прикріплювали до кроков на знак того, що будівля зведена“, „частування з нагоди прикріплення квітів до крокви, кінець будь-якої роботи“ (Аркушин І, с. 217), кві́тка „частування, пов’язане із закінченням будівництва будинку“ Філологічний часопис, вип. 2 (14) / 2019 80 (Корзонюк, с. 137), к | в’етка „предмет, який встановлюють на крокві як знак, що будівля зведена“ (Євтушок, к. 19); - поліських і наддністрянських: кобу́ла „челюсті печі“, „склепіння печі“, „частина комина на горищі“ (Шило, с. 144), ко | біи ла „склепіння печі“ (ГЧЗ, с. 149), ко | би́ла „склепіння печі“, „внутрішнє верхнє покриття над черінню“ (ДД, к. 91; НМ, с. 186; Лисенко-3, с. 13); мурла́та „повздожня балка в хаті“ (Шило, с. 178), „тонша за правило деревина, яка накладається на балки хати“ (Аркушин І, с. 324), мурла́т „дошка, яка кладеться на стіни будівлі і в яку вставляються крокви“ (Москаленко, с. 51), мурла́т „верхня, дерев’яна балка в стіні будівлі, на яку ставляться крокви“ (Лисенко-1, с. 131; Лисенко-2, с. 43), мур | лата „тс“ (ДД, к. 53; НМ, с. 51), „товста колода, яка є основою дерев’яної стіни“ (Євтушок, к. 6), мур | лати „скріплені у формі трикутника балки, що кладуть на стіни“ (Євтушок, к. 7), „поперечний брус між стовпами в стіні будівлі“ (Євтушок, к. 9), „повздожня балка, покладена на стіну“ (Євтушок, к. 12); - західнополіських і південноподільських: йухт „невеличка заглибина збоку печі, куди кладуть сірники“ (Аркушин ІІ, с. 284), юхт „місце в грубній стіні,

яке під час вимітання сажі розмуровується" (Мельничук, с. 98); - поліських, буковинських, мармороських, закарпатських: кл'іт' „окреме приміщення для зберігання зерна" (ДД, к. 121), „окреме приміщення у хаті", „окреме приміщення (будівля)", „велике приміщення для тварин і птахів", „огорожа", „місце під піччю", „невелике приміщення для зберігання зерна, муки" (Євтушок, кк. 52, 53, 65), „комора, комірчина" (Горбач-1, с. 174; Горбач-2, с. 293; ДЛАЗ, к. 21); - поліських, гуцульських і бойківських: засув „деталь ручного замка" (Піпаш, с. 64), „засув, який відсувають ключем, що заходить у вирізьблені рівчаки, заглибини" (Онишкевич І, с. 288), | засув „рухомий пристрій для замикання дверей, воріт, хвіртки" (Євтушок, к. 95), „шубер комина" (Горбач-2, с. 290); - поліських, гуцульських, західноволинських: замък „місце з'єднання круглих та напівкруглих колод під час будівництва хати" (Березови, с. 75), „спосіб з'єднання дерев'яних колод, брусів у кутках будинку", „дерев'яний засув у дверях" (Корзонюк, с. 121), „рухомий пристрій для замикання дверей, воріт, хвіртки" (Євтушок, к. 95), | замок „замок дверей" (Горбач-1, с. 164); - західнополіських, гуцульських, закарпатських: обáполок „крайня частина розпиляної вздовж колоди" (Піпаш, с. 119), обáпул „одна з двох крайніх (напівкруглих з одного боку) дошок із розпиляної колоди" (Сабадош, с. 210), оба| пол „поперечний брус між стовпами у стіні будівлі" (Євтушок, к. 9); - поліських, західноволинських, подільських: бігун „дерев'яна вісь, на якій колись кріпилися двері, заглибина в дерев'яній частині порогу, на якій поверталися двері" (Корзонюк, с. 73), „стовп, на який колись навішувалися ворота, хвіртка, двері" (Москаленко, с. 17), б'е| гун „стовп, на якому прикріплені і повертаються ворота або хвіртка" (Євтушок, к. 93). Отже, східноподільські ізоглоси будівельної лексики мають продовження в інших говірках української мови. Найбільшу групу утворюють ізоглоси, які охоплюють східноподільські говірки й продовжуються в говірках усіх трьох наріч української мови, що є закономірним в умовах посиленних міждіалектних контактів, та ізоглоси, які продовжуються в поліському наріччі, що зумовлено найгрунтовнішим вивченням і фіксацією будівельної лексики саме північноукраїнського ареалу. Філологічний часопис, вип. 2 (14) / 2019 81 ЛІТЕРАТУРА Бичко, З. М. (2010). Проблемна парадигма вивчення територіальної лексики. [У:] Лінгвістика. Зб. наук. праць. Луганськ, вип. 3 (21), ч. I, с. 5–9. Вешторт, Г. Ф. (1974). Проблема семантического микрополя и картографирование лексики. [В:] Проблемы картографирования в языкознании и этнографии. Ленинград, с. 155–160. Дорошенко, Л. І. (1999). Ареалогія будівельної лексики східнополіського діалекту. Дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01. Київ, 728 с. Скорофатова, А. О. (2009). Ономасіологія та лінгвогеографія фітономенів в українських східнословобожанських говірках. Луганськ, 369 с. УМОВНІ СКОРОЧЕННЯ Аркушин – Аркушин, Г. (2000). Словник західнополіських говірок. У 2 т. Луцьк. АУМ I – Атлас української мови (1984). В 3-х т. Т. 1. Полісся, Наддніпрянщина і суміжні землі. Ред. кол.:

І. Г. Матвіяс (голова), Я. В. Закревська та ін. Київ, 498 с., карт. АУМ II – Атлас української мови (1988). В 3-х т. Т. 2. Волинь, Наддністрянщина, Закарпаття і суміжні землі. Я. В. Закревська (ред.). Київ, 520 с., карт. Березови – Негрич, М. (2008). Скарби гуцульського говору: Березови. Львів, 224 с. Брилінський – Брилінський, Д. М. (1991). Словник подільських говірок. Хмельницький, 115 с. Ващенко – Ващенко, В. С. (1960). Словник полтавських говорів. Харків, 107 с. Глуховцева – Глуховцева, К. Д. (1992). Лексика народного побуту українських східнослобожанських говірок. Дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01. Київ, 427 с. Горбач-1 – Горбач, О. (1997). Південнобуковинська гуцульська говірка й діалектний словник с. Бродина, повіту Радівці (Румунія). [У:] Зібрані статті VIII. Історія мови. Діалектологія. Лексикологія. Мюнхен, с. 123–275. ГЧ – Говірки Черкащини (2013). Збірник діалектних текстів. Упорядн. Г. І. Мартинова, Т. В. Щербина, А. А. Таран. Черкаси, 881 с. ГЧЗ – Говірки Чорнобильської зони (1996). Тексти. Упорядн.: Гриценко П. Ю. та ін. Київ, 358 с. ДД – Дорошенко, Л. І. (1999). Ареалогія будівельної лексики східнополіського діалекту. Дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01. Київ, 728 с. ЕСУМ – Етимологічний словник української мови. В 7 т. О. С. Мельничук (гол. ред.) та ін. Київ, 1982–2012. Т. 1–6. Євтушок – Євтушок, О. М. (1993). Атлас будівельної лексики західного Полісся. Рівне, 134 с. Корзонюк – Корзонюк, М. М. (1987). Матеріали до словника західноволинських говірок. [В:] Українська діалектна лексика. Київ, с. 262–267. Лисенко-1 – Лисенко, П. С. (1974). Словник поліських говорів. Київ, 260 с. Лисенко-2 – Лисенко, П. С. (1961). Словник діалектної лексики Середнього і Східного Полісся. Київ, 72 с. Лисенко-3 – Лисенко, П. С. (1958). Словник специфічної лексики правобережної Черкащини. [У:] Лексикографічний бюлетень, вип. 6, с. 5–21. Мельничук – Мельничук, О. С. (1958). Словник специфічної лексики говірки села Писарівка (Кодимський р-н, Одеська обл.). [У:] Лексикографічний бюлетень, вип. 6, с. 67–98. Омельченко – Омельченко, З. Л. і Клименко, Н. Б. (2006). Матеріали до словника східностепових українських говірок. Донецьк, 114 с. Онишкевич – Онишкевич, М. Й. (1984). Словник бойківських говірок. У 2 ч. Київ. Піпаш – Піпаш, Ю. і Галас, Б. (2005). Матеріали до словника гуцульс